

Les arrels del benestar econòmic

Jaume Serra i Serra

Vull començar agraint la invitació de la Societat Andorrana de Ciències a les jornades que avui s'organitzen amb el títol genèric *Les empreses andorranes, quin camí?* i que aixopluguen les diferents xerrades que s'han escoltat.

Demano disculpes, ja que no he pogut assistir a totes les conferències. No sé si part de les reflexions que exposaré ja han estat presentades de diferent forma. No tinc cap pretensió d'originalitat i tinc molt present la vella locució llatina de res de nou sota la capa del sol (*nihil novum sub sole*, Bíblia Eccl 1.10), però una cosa és redescobrir la sopa d'all i una altra de molt distinta repetir el ja exposat avorrint les ovelles.

Fa força dies que dic, a qui em vol escoltar, que una de les eines fonamentals per analitzar l'economia és el comportament de la productivitat. Comparteixo l'opinió de l'economista Paul Krugman quan diu que "en economia tres coses són les realment importants: la productivitat, la distribució de la renda i el nivell d'atur". En certa forma, productivitat, distribució de renda i nivell d'atur són els equivalents econòmics a la famosa expressió castissa *tres cosas hay en la vida, salud, dinero y amor...*

Em refereixo, lògicament, a coses que afecten al nivell de vida d'un gran nombre de persones, em refereixo a magnituds econòmiques que ens indiquen quin és l'estat de la salut econòmica d'un país, regió, ciutat, i que si no són les adequades, esdevindran problemes segurs a mitjà i llarg termini.

Res no és important d'un dia a l'altre llevat de la mort, que és l'única cosa que no té solució, almenys de moment...

Vostès poden pensar que el que acaben d'escoltar és una *boutade* i que hi ha moltes altres magnituds econòmiques importants i que cal vigilar de prop, estudiant-ne el comportament i l'evolució: inflació, PIB, importacions, exportacions, renda nacional, déficit pressupostari...

Efectivament, són indicadors molt importants, però en la meua opinió en la mesura en què mostren el comportament subjacent de la productivitat (ja en parlaré amb més calma més endavant o durant el debat si s'escau).

En poques paraules, el que afirmo és que l'única manera que té un país de millorar el nivell de vida a mitjà i llarg termini –ho repeteixo, a mitjà i llarg termini– és augmentant la capacitat de producció per treballador.

Aquesta rotunda afirmació és el resultat de combinar la lògica aritmètica amb la premissa que el benestar el mesurem per la capacitat de disposar de béns i serveis (inclosos els de caràcter espiritual).

Permetin-me que expliqui amb un exemple el que pot ser un procés de millora de la productivitat. Si haguéssim de llaurar un camp –feina que intueixo molt feixuga, si bé reconec que no l'he hagut de fer mai–, podem fer servir una arreu i una mula, i amb una més que apreciable destresa llaurarem recte. Al cap d'X hores de treball, haurem acabat la feina. La nostra productivitat serà el resultat de comparar la feina feta amb els recursos que hem emprat.

Ara imaginem que disposem d'altres alternatives, com per exemple fer aquesta feina amb un tractor. La productivitat serà com abans: comparar la feina feta amb els recursos emprats.

Reconec que no hi entenc un rave en agricultura, però em sembla que en el segon cas la productivitat serà més alta.

Suposo que estan d'acord amb mi que els resultats obtinguts amb el tractor són més grans que amb l'arreu i la mula, tot i tenir en compte que el preu de compra i el volum de recursos financers que calen per fer servir el tractor són més elevats que en un sistema tradicional. Em sembla que tothom pot estar d'acord que milloren la productivitat. És a dir, si comparem els recursos emprats amb el resultat obtingut, llaurar amb tractor és més productiu que llaurar amb mula. Si endemés hi incorporem valoracions de difícil quantificació econòmica, magnituds intangibles, com per exemple la tossudesia de la mula –infinitament més gran que la del tractor–, crec que la millora en productivitat és notabilíssima.

Aquest exemple serveix per il·lustrar alguns dels instruments de què disposem per millorar la productivitat (no els únics): la ciència, el coneixement i per suposat el seu abaixador plenipotenciari: la tecnologia.

Ara bé, l'exemple que els he explicat no acaba aquí.

La productivitat és una magnitud que cal analitzar, no tant en relació amb el seu valor absolut sinó en la seva evolució en el temps. Parlem de millora o de pèrdua de productivitat i això només té sentit si no ens referim als anys passats i a l'esdevenidor.

És per tant el grau de productivitat el que cal analitzar amb cura per fer un diagnòstic amb repercussió en el llarg i mitjà termini.

Torno, doncs, a l'exemple inicial: canviar l'arreu pel tractor és, fent servir llenguatge

a l'ús, la versió 1.0, versió que no és de bon tros la definitiva i que cal que l'usuari vagi millorant de mica en mica. Formació, nous coneixements, actualitzacions, noves utilitats, millores inicialment no pensades,... Crec que tots saben a què em refereixo.

Amb una feina constant anirem instal·lant noves versions, serem capaços d'evolucionar fent servir les versions 2.0, 2.1,... i potser fins i tot serem capaços de col·laborar en el desenvolupament de la versió 3.0.

La versió 3.0 incorpora aplicacions innovadores que nosaltres hem ajudat a desenvolupar i que milloren de forma remarcable aquella primera versió 1.0.

La versió 3.0 incorpora aire condicionat a la cabina insonoritzada del tractor, idea genial que deixa en la paleontologia industrial/agrícola les suors de la feina de llaurar (recte, és clar).

Crec que l'exemple pot acabar aquí.

Si estan d'acord amb el que he dit fins ara no poden negar-me que augmentant la productivitat, la situació final és millor. Millor perquè amb menys o el mateix produïrem més.

És millor, insisteixo, si entenen per millor: augmentar la quantitat de productes a la nostra disposició, inclosos els de caràcter més espiritual: menys hores de treball, més descans, menys estrès per reaccions de tossudeses, etc.

El que he explicat fins aquí és veritat si fem servir la lògica aritmètica a què m'he referit al començament de la xerrada. Si estan d'acord en la meravellosa eina que es van inventar els grecs fa un grapat d'anys, crec que començaran a poder estar, almenys una mica, d'acord amb la meua afirmació: l'única manera que té un país de millorar el nivell de vida a mitjà i llarg termini –ho repeteixo, a mitjà i llarg termini–, és augmentant la capacitat de producció per treballador. (Val a dir que l'aritmètica és una mica posterior als grecs, és d'origen àrab.)

Pel que fa a la distribució de la renda, l'afirmació que diu que "una gran diferència de renda entre els ciutadans és pitjor que una situació amb no grans extrems", no és una veritat aritmeticoeconòmica rotunda com l'anterior.

Té una justificació de caràcter moral, d'una banda, i socioeconòmic de l'altra. Però, i això és el que vull subratllar, és que el seu caràcter sociològic i socioeconòmic té gran importància en la millora de la productivitat.

Defugiré de la usada justificació moral que sosté que les diferències les produeix l'explotació dels rics sobre els treballadors pobres, i que les diferències de renda són degudes a un fenomen d'explotació de l'home per l'home.

Avui en dia, en les societats del nostre entorn, les bosses d'indigència i gran pobresa es troben en poblacions marginals i que no treballen; explotar-los és difícil, ja que no tenen un lloc de treball.

Perquè és millor, doncs? D'una banda, pel convenciment personal que una societat sense abismes entre rics i pobres és millor i més atractiva, i l'altra perquè per

millorar la productivitat cal un esforç personal difícil, sinó impossible, des de la marginalitat.

Pensin en l'exemple que he il·lustrat en relació amb el tractor i la mula per a la millora de la productivitat.

Per millorar la productivitat cal un esforç continuat d'innovació, recerca, nous coneixements, fins i tot de concepció del món, etc., que es fa difícil d'imaginar des de segons quines situacions personals.

Sóc de l'opinió que en relació amb la distribució de la renda el que realment té efectes redistributius és una política assenyada de despesa i no un sistema d'imposos progressius que sovint desincentiva la millora i la productivitat. Sobre aquest particular podríem desenvolupar tota una xerrada, però no vull desviar-me del tema principal (si algú vol algun aclariment, puc fer-lo en el torn de preguntes). Val a dir que una política assenyada de despesa pública és imprescindible per millorar en molts casos la productivitat. És evident que certes millores de productivitat són impossibles sense una política educativa i/o d'infraestructures adient.

Pel que fa al nivell d'atur, per què és important? Doncs perquè si tenim un nivell d'atur elevat, ens trobem davant de treballadors productius potencialment que no treballen. És a dir, estem impeding que l'economia produeixi tant com podria. Això tampoc no és una veritat aritmètica absoluta, ja que uns poden treballar per mantenir els altres.

Implica un judici de valor, que podem o no compartir: jo penso que una societat que treballa, mantenint tota la resta igual, és millor. Fer servir tot el potencial al nostre abast em sembla més intel·ligent.

Resumint, el que importa i és l'arrel veritable del benestar és la millora de la productivitat (afirmació lògica aritmètica) així com la renda i l'atur (afirmació normativa en part), pels motius morals ja exposats i per les seves implicacions també en la millora de la productivitat.

Arribats aquí ja podem referir-nos al tema de les xerrades d'avui: l'empresa andorrana, quin camí?

La resposta em sembla òbvia: la millora continuada de la productivitat. Si no es fa, l'empresa desapareixerà. Així de senzill.

Jaume Serra i Serra,
Empresari i president del Grup parlamentari liberal